

MARTIN ŠRAJER / 31. 5. 2019

České filmy v květnu 2019

V květnu mělo premiéru pět českých filmů. Většina domácích médií ovšem svou pozornost značně disproporčně koncentrovala k připravovanému dokumentu Barbory Chalupové a Víta Klusáka *V síti*. Zřejmě v přesvědčení, že téma sexuálních predátorů ohrožujících nezletilé dívky na internetu vyvolá větší diskuzi a přinese vyšší čtenost či sledovanost než problematika českého vysokého školství (*Univerzity a svoboda*) nebo pohled na život dětských onkologických pacientů (*Můj nový život*).

Po opadnutí zájmu o *V síti* se pozornost mediálního mainstreamu nepřesměrovala k domácím audiovizuálním počínům běžícím v kinech (nebo alespoň k menším, větší zviditelnění zasluhujícím zahraničním filmům), nýbrž se ochotně zapojila do propagace nákladných amerických seriálů *Hra o trůny* a *Černobyl*, vysílaných na HBO. Namísto objevování nových jmen (např. debutující režisérka Kristina Nedvědová) pokračovalo pohodlnější, větší počet kliknutí zaručující přiživování se na těch dobře známých.

Ve výsledku tento jednostranně zaměřený mediální zájem, podpořený žel i nedůslednou péčí distribučních společností, přispěl k tomu, že na nové české filmy nepřišli takřka žádní diváci (např. na ČSFD jeden z nich nemá ani pět hodnocení a žádný se nepřekvapivě nedostal do tabulek s dvaceti nejnavštěvovanějšími filmy víkendu, pravidelně zveřejňovanými Unii filmových distributorů). Na konci roku se tak zřejmě jako obvykle dočkáme hořekování nad tím, že na české filmy nikdo nechodí a nemá smysl jich do kin uvádět tolik. Neměli bychom ovšem opomínat, jaký podíl na této situaci mají nejčtenější a nejsledovanější domácí média.

Nezájem filmových publicistů zamrzl zejména v případě minimalistického snímku *Sněžíl*, který nabídl v české kinematografii stále ojedinělou ženskou perspektivu. Film nejenže o ženách a vztazích mezi nimi citlivě vypovídá, ale zároveň jej můžeme označit za „ženský“ zásluhou jeho realizačního týmu, tvořeného kromě režisérky a scenáristky Kristiny Nedvědové kameramankou Klárou Belicovou a producentkou Jitkou Kotrlovou.

Kromě toho, že vzácně křehké a vyvážené drama s množstvím bolestivě pravdivých okamžiků obohatilo český film o empatické ženské hledisko, nabídlo výraznou příležitost několika herečkám, odsouzeným v českém filmu často ke ztvárňování jednorozměrných vedlejších rolí.

Stejnou vnímavost, s jakou Nedvědová přistoupila ke svým hrdinkám, bohužel neprojevovalo mnoho recenzentů. Pro Mojmíra Sedláčka byl film „nedotaženou a nevyrovnanou vztahovkou o čtyřech ženách v jednom domě“, ve které „zůstává až příliš mnoho nevyřčeného“. O tom, že si čeští recenzenti moc nevědí rady s artově vyprávěnými tituly, svědčí rovněž text Kateřiny Horákové, vnímající nekomunikativnost filmu jako jeho nedostatek. Na film, kterému chybí „drama, gradace, katarze“, se nedokázala napojit ani Karolína Benešová.

Mirka Spáčilová sice připustila, že *Sněží!* jde „řemeslně nad limity pouhých nadšenců“, ale jinak píše o „lyrizované schválnosti“ a manýristickém módním minimalismu. Neochota přijmout uvedený minimalismus jako autorský záměr prostupuje krátkou recenzi Stanislava Dvořáka, který ve filmu viděl „přehlídku mátoch, které buď mlčí, nebo říkají jen banality“ a vyčítal mu, že nikam nemíří a nic se v něm nestane. Vrcholným dokladem toho, že se s režijním debutem mladé filmařky dokonale minul (leč byl zřejmě povinen se k němu vyjádřit), je jeho podotknutí, že se spíše než o „jemný poetický film“ jedná o „ospalý záznam banalit na hranici amatérského studentského projektu“.

Pozitivně se k *Sněží!* kromě autora těchto řádků vyjádřil ve své videorecenzi Kamil Fila, domnívající se, že málomluvný psychologický film lépe pochopí ženy v krizi. Označuje jej za výjimečný ze stejných důvodů, pro které byl snímek jeho výše citovanými kolegy označen za nepodařený – pro svou interpretační otevřenost, bezdějovost a atmosféričnost podle Fily vyžaduje větší vnímavost a trpělivost, za kterou se divákům odměňuje psychologickou hloubkou a pravdivostí.

Omnibus čtyř krátkých filmů od začínajících tvůrců *Problémy prvního světa* byl premiérově uveden na Febiofestu (podíleli se na něm programová ředitelka festivalu Anna Kopecká a někdejší dramaturg Febiofestu Jakub Felcman). Narazit na něj v běžné distribuci ovšem i kvůli nízkému zájmu kin o podobný formát nebylo snadné. Snímky Kopecké, Felcmana, Jana Hechta a Elada Keidana z Izraele by možná lépe

vyzněly při samostatném uvedení, žel dříve běžně uváděné předfilmy z kin prakticky vymizely, a tak jsou krátké filmy, s nimiž se mladí filmaři mohou před režii celovečerního filmu postupně zdokonalovat ve svém řemeslu, odsouzené k festivalové distribuci a slučování do divácky neatraktivních a mezi kinaři nepopulárních povídkových souborů.

Dva z nejlepších českých filmů loňského roku, *Noc s agamou* Tomáše Janáčka a *Cukr a sůl* Adama Martince, byly ostatně krátkometrážní (a studentské), ale k běžným divákům se dostaly teprve nedávno zásluhou serveru dafilms (kde je nyní k dispozici již pouze Janáčková strohá a přesná miniatura o mileniálech neschopných fungovat ve vztazích ani mimo ně). Také v případě *Problémů prvního světa* se online distribuce jeví jako nejspolehlivější způsob, jak je dostat k většímu množství zájemců o český film. Podrobněji o *Problémech prvního světa* psala pouze Alexandra Timková, jejíž „recenze“ však nenabízí hodnocení, ale pouze shrnutí obsahu jednotlivých příspěvků.

Jediné reflexe se dočkal rovněž dokument *Můj nový život*. Film o pěti dětech nemocných rakovinou, z nichž čtyři zákeřnou nemoc porazily, byl poprvé promítán již v prosinci 2017. V rámci českého dne proti rakovině proběhla v polovině letošního května obnovená premiéra v pražském kině Atlas. Jak před projekcí zadoufal i ambasador projektu *Můj nový život* (kterému film nepokrytě dělá reklamu) Jiří Mádl, další projekce by měly následovat po celé republice. Zatím ovšem žádné nebyly oznámeny a mlčí také oficiální stránky *Mého nového života*. Autorem oné jediné zveřejněné recenze je František Fuka, který svůj pohled na „netradičně pozitivní časosběrný dokument“ shrnul konstatováním, že by za peníze vynaložené na výrobu filmu jeho aktérům raději koupil laptopy nebo Nintendo.

Jedním z projektů realizovaných u příležitosti loňského osmičkového výročí byl dvoudílný dokumentární film Theodory Remundové *Moje století*. Premiéru měl již v loňském roce v pražské Lucerně, nicméně do širší distribuce vstoupil teprve letos v květnu. Film, nabízející zjednodušený a nevyhnutelně selektivní (období normalizace není zohledněno téměř vůbec) orálně-historický průřez dějinami Československa od založení republiky po listopad 1989, zhodnotil Martin Staněk jako „jedinečný pohled na československou historii pohledem stoletých občanů“, přičemž formu zpracování shledal přímočarou, ale výborně fungující. Film sice na rozdíl od *Mého nového života* pár dalších kin uvedlo a uvádí, ale lze předpokládat, že větší divácký zájem *Moje*

století i pro svůj formát (dva cca padesátiminutové bloky) vzbudí teprve při uvedení na televizních obrazovkách.

Poslední českou květnovou premiérou byl nový společný film Víta Janečka a Zuzany Piussi *Univerzity a svoboda*. K českému vysokoškolskému vzdělání upřela tuzemská média pozornost před osmi lety, kdy se vláda neúspěšně pokusila zavést školné. Právě v roce 2011 dokumentární sonda páru dokumentaristů začíná, aby sledovala nepříznivý vývoj v akademické sféře během následujících let. K tomu, proč by měla mít veřejnost přístup k jednáním akademického senátu, k čemu je dobrá akreditační komise nebo jak dopadl boj s predátorskými časopisy, se vyjadřují nezaujatí odborníci i přímí účastníci z Česka i zahraničí.

Před mluvícími hlavami, na nichž je z velké části založen *Můj nový život* i *Moje století*, preferují Janeček s Piussi „akční“ natáčení přímo v terénu, během různých schůzek a demonstrací. Namísto jednosměrného sdělování určitého stanoviska sledujeme obvykle dialog mezi různými stranami, nebo alespoň snahu o něj. V mnohohlasném filmu jsou prostřednictvím vlogů a studentských reklamních filmů zastoupeni také ti, kterých se všechny změny dotýkají nejcitlivěji – samotní studenti. Filmu natáčenému skoro deset let se daří postihnout základní body pozvolné proměny vysokých škol ve stále méně transparentní firmy, které bojují o svou pozici v tržním systému.

Tento vývoj obnáší mimo jiné snahu o co nejpozitivnější PR při komunikaci s veřejností. Kritické hlasy v daném diskurzu nejsou brány v potaz, ale zamlčovány a vylučovány. Přesvědčit se o tom mohl sám Vít Janeček. Poté, co v době nastoupení nového děkana Zdeňka Holého napsal pro *Cinepur* rozsáhlý kritický text o poměrech na FAMU, nebyla mu Holým prodloužena pracovní smlouva na Katedře dokumentárního filmu. Film vrcholí Janečkovou polemikou s děkanem, ve které se jako smírčí soudce snaží vystupovat Karel Vachek. Je tedy zřejmé, že nejde a nemůže jít o nezaujatý analytický dokument. Jedná se naopak o přiznaně angažovaný počín, natočený se záměrem vyprovokovat reakci a podnítit polevující diskuzi.

Z filmu jasně vyplývá, že komercializace a instrumentalizace vysokého školství vede k varovnému přesunu důrazu a popření funkce univerzit. Nerozhoduje vzdělání, nýbrž mocenské postavení. To, aby se o problému mluvilo, proto není v zájmu hrstky intelektuálů hájících pravdu, ale celé společnosti, která bez seriózní vědy a výzkumu

bud' zakrní, nebo se vrátí zpátky v čase. Jak jsem ovšem uvedl v úvodu, mediální zájem o film bohužel závažnosti jeho tématu neodpovídal. Napsaly o něm všehovšudy Deník Referendum, Studenta a Červený koberec, které nemají zdaleka takový zásah jako jiné weby.

Pozornost ostatních médií byla upřena k Vítu Klusákovi, který během zhruba čtrnácti dnů v rámci podpory hithitové kampaně pro svůj film poskytl pět rozsáhlých rozhovorů. Bylo tím sice důkladně (byť jen z jedné strany) pokryto jedno závažné téma, množství dalších ovšem zůstalo opomenuto.